

De grens

Op een zachte donderdagavond in september staat de groene Citroën van Erik Teeuwen op een parkeerplaatsje voor het psychiatrisch ziekenhuis van Voorschoten. Naast Erik op de voorbank ligt een reproductie van een piëta van Giovanni Bellini. Op het altaarstuk zien we Maria en de heilige Johannes samen met een dode Jezus. Volgens Andrea, Erik's vriendin, is het origineel uit het dogenpaleis van Venetië het mooiste altaarstuk ter wereld. Erik weet niet precies wat haar zo ontroert, maar het mateloze verdriet van Maria moet er mee te maken hebben. Andrea studeert kunstgeschiedenis in Amsterdam. Van haar heeft Erik geleerd dat mensen alleen maar kunnen bestaan dankzij de schoonheid. Zonder zonsondergangen en zonder Bellini heeft een mensenleven geen zin.

Inmiddels is het tien voor half acht. Erik pakt zijn mobiele telefoon. Hij aarzelt even, maar toetst dan toch een nummer in. Vrijwel direct daarna komt uit het apparaat de verwijtende stem van een jonge vrouw.

“Erik, ben jij dat?”

Erik slaat zijn ogen omhoog. Terwijl hij dat doet ziet hij onwillekeurig zijn tanden in de achteruitkijkspiegel.

“Natuurlijk ben ik het, lieverd. Wat had je dan gedacht?”

“Maar, Erik, weet je wel hoe laat het al is? Jezus, waar ben je? Het is al bijna half acht!”

“Lieverd, dat heb ik je gisteren al gezegd. Ik ben bij mijn vader in Voorschoten.”

“In Voorschoten? Maar morgen om half vijf moeten we op het vliegveld zijn!”

“Ja, dat weet ik. Ik kan het ook niet helpen dat er hier maar één avond in de week bezoeker is.”

“Eén avond? Allemachtig, het lijkt wel een gevangenis.”

“Dat is het ook, Andrea. Dat is het ook.”

Op die mededeling wordt door het mobieltje afkeurend gereageerd. Erik haalt het ding weg van zijn oor en legt het op zijn schoot. Dan bestudeert hij zijn gebit. Er zit een klein stukje vlees tussen zijn kiezen. Het is niet groter dan een kruimeltje, maar het ziet er onverzorgd uit.

“Beloof me dan tenminste dat je geen moment met hem alleen blijft. Erik, als je eerlijk bent – en dat moet in deze omstandigheden – weet je best dat zoiets volkomen onverantwoord is.”

Met zijn vinger krijgt hij stukje er niet uit. Dan ontdekt hij het dopje van zijn pen.

“Of denk je van niet? Erik, zeg iets!”

Voor het eerst sinds vijf minuten valt in de auto een stilte die langer dan twee seconden duurt. Haastig grijpt Erik zijn telefoon.

“Andrea, hij is mijn vader. Ik kan natuurlijk niet garanderen dat hij ongevaarlijk is. Al zou een zinnig mens zweren dat mannen van boven de negentig niet eens gevaarlijk kunnen zijn. Maar in elk geval, hij is mijn papa en mij – zijn eigen zoon – doet hij niks.”

Buiten, vlak voor Erik's auto, passeert een vrouw van een jaar of zeventig. Aan haar arm houdt ze een volle tas met wasgoed. Ze loopt naar de voordeur van het paviljoen en belt aan. Doordat er in de voordeur een raam zit kan Erik zien dat er een verpleger komt. De verpleger opent de deur en doet een stap opzij. Erik kijkt op het dashboardklokje. Het is nu twee voor half. Snel pakt hij het dopje van zijn balpen en steekt het tussen zijn kiezen. Dat werkt. Tevreden legt hij het dopje terug, trekt de sleutel uit het contactslot, opent het portier en stapt de auto uit.

“Lieverd, ik zal echt op hem letten voordat ik iets onderneem. Dat is beloofd. Heus. Ik zie je straks.”

Resoluut, zonder haar antwoord nog af te wachten, schakelt hij het mobieltje uit. Even kijkt hij naar dat wonderlijke ding

dat hem vaak net zoveel ergernis als genoeg bezorgt. Dan schuift hij het apparaatje in zijn zak.

Nauwelijks is Erik binnen of de deur gaat weer op slot. Net als alle andere keren stoort Erik zich aan het achteloze gebaar waarmee de voordeursleutel in een onbekende binnenzak verdwijnt. De verpleger, een lange jongeman van even in de dertig, neemt niet eens de moeite hem te groeten, maar draait zich om en sloft terug naar het aangrenzende kantoortje. Even stelt Erik zich voor dat hij hier zelf opgesloten zit. Het halletje is helemaal leeg, ziet hij. Nergens een kapstok, een stoel of ander bruikbaar stuk gereedschap waarmee je de voordeur in kunt rammen. Als het ooit zo ver mocht komen, zou hij zo'n verpleger moeten gijzelen.

Direct na het halletje belandt hij in de 'grote zaal', een groezelige ruimte met de afmetingen van pakweg twee klaslokalen. Hier zijn met behulp van afgedankte leunstoelen en banken overal zithoekjes gecreëerd, die nu door een vijftiental bejaarden worden bezet. De bewoners, zowel mannen als vrouwen, die niets met elkaar te maken willen hebben, zitten zoveel mogelijk verspreid. Voor de meesten van hen is er geen bezoek. Op het eerste gezicht lijkt het dat ze zich vervelen, maar wie beter kijkt ziet dat ze stuk voor stuk in beslag worden genomen door hun eigen, grimmige gedachten. Nee, gezellig is het hier niet, vindt Erik. Welbeschouwd lijkt deze anonieme woonkamer nog het meest op een stationsrestauratie waar gestrande reizigers wachten op een extra trein.

Op dat moment ziet Erik zijn vader. Hij heeft zich verschanst in een zware, leren fauteuil, op een strategisch welgekozen positie in een hoek van de hal, vlak naast de koffiekant, het ganzenbord en de 'Pim Pam Pet'. Vanuit die vesting loert hij naar een kaal heerschap, amper drie meter bij hem vandaan.

"Dag vader."

Erik pakt een lichte, houten stoel en zet die naast de fauteuil. Zijn vader kijkt niet op. Toch is hij opgemerkt, weet Erik. Waarschijnlijk houdt de leiding van het door hem bezochte kasteel nu krijgsberaad, maar het kan ook zijn dat de slotvoogd even het privaat bezoekt. Erik gaat zitten en wacht. Als de reactie ten slotte toch nog komt, blijkt zijn vader's stem – geheel onverwacht – nog net zo duidelijk en net zo helder als vroeger.

"Dit hotel is uitstekend. Alleen verdomde jammer van het publiek." Zijn vader draait zich naar hem toe. "Zie je mijn buurman?"

Erik knikt.

"Hij heeft mijn bril gepikt."

Erik kijkt eerst naar de verdachte en dan naar zijn vader.

"Weet je het zeker?"

"Mijn bril is weg."

"Niet in je vestzak?"

Zijn vader voelt. "Nee."

Een paar stoelen verderop zit de mogelijke boosdoener. Hij draagt inderdaad een bril, ziet Erik, maar het gezochte exemplaar kan dit onmogelijk zijn. Zijn vader's bril heeft een dun, goudkleurig montuur. Dit montuur is van kunststof en het is dik en zwart.

"Nee, vader, zijn bril is niet van jou. Misschien ligt jouw eigen bril wel op je nachtkastje. Kom, laten we gaan kijken."

Erik staat op. Zijn vader komt pas overeind, beseft Erik, als hij zelf als eerste is opgestaan. Het valt hem op dat zijn vader zelfs nu een wit overhemd met een stropdas draagt. Maar anders dan vroeger is de das dit keer slordig geknoopt. Bovendien zit op het wollen, donkergroene vestje dat zijn vader deze avond over zijn overhemd heeft aangetrokken een grote, donkere vlek.

"Hoe oud ben ik nu?"

Zijn vader staat naast hem. Door die nabijheid zijn ze ineens weer samen. Het is verrassend om te merken hoe vertrouwd dat nog altijd voelt.

“Een-en-negentig.”

Iedere week stelt zijn vader hem dezelfde vraag. En iedere week geeft Erik hetzelfde antwoord.

“Een-en-negentig? Dat is me ook een leeftijd!”

Uit de stem van zijn vader klinkt ontzag. Dan, zonder verder nog iets te vragen, stort hij zich onverschrokken in het onbekende en stapt zonder aarzelen in de richting van de uitgang. Het is de verkeerde kant op.

“Vader!”

Zijn vader kijkt om.

“We zijn op zoek naar jouw bril.”

Erik wijst naar de goede deur. Zijn vader draait zich om.

“O ja.”

Samen trekken ze de slaapzaal binnen. Het is er kil. Erik rilt. Het hoge, uitgestorven vertrek wordt verlicht door een T.L. Op de grond ligt zeil. Hoewel er veel meer plek is, staan er niet meer dan zes bedden met zes bijbehorende nachtkastjes en zes stalen klerenkasten. Aan de buitenmuur zitten kleine glas-in-lood raampjes. Ongeschikt als vluchtroute, want buiten, aan de andere kant van het glas, zijn sierlijk gebogen spijlen van gietijzer geschroefd. Erik loopt naar het bed in de hoek.

“Kijk, vader.”

Zijn vader kijkt hem wezenloos aan.

“Je bril.”

Triomfantelijk houdt Erik zijn vader’s bril omhoog. Zijn vader kijkt verbaasd. Hij heeft geen idee waarom zijn zoon zo opgetogen is, maar hij wil geen spelbreker zijn. Daarom loopt hij op Erik toe en pakt de bril. Dan blijft hij er ongemakkelijk mee staan.

“Lees je veel?”

“Ik? Hier?” Zijn vader kijkt verbaasd. “Nooit.”

“Leg hem dan maar weer terug.”

De bril keert terug op het kastje. Erik legt zijn hand op zijn vader’s schouder.

“Wil je mee naar buiten?”

“Ja, graag!”

Hij zegt het zo blij als een kind dat een extra koekje mag.

Ruim vijftien minuten later, na ontberingen zoals een knappende veter en een noodgedwongen speurtocht naar een verdwenen schoen (die ten slotte onder de douche werd terug gevonden), staan ze dan toch eindelijk buiten. Om hen heen torenen eeuwenoude beukenbomen. Die maken deel uit van een park dat ooit – in een tijd waarin alle genezing nog van de buitenlucht moest komen – tegelijk met de bouw van het ziekenhuis is aangelegd.

“Fijn is het hier.”

Zijn vader’s stem klinkt tevreden.

“Die kant op.”

Dat zegt hij niet voor niets. Nauwelijks heeft Erik die woorden uitgesproken of zijn vader stormt al vooruit. Haastig versnelt Erik zijn pas tot hij weer naast zijn vader komt. Nu zijn ze net twee snelwandelaars.

“Kijk hoe snel ik nog kan. Ik ben nog helemaal fit.”

Om het te bewijzen maakt zijn vader een sprongetje.

“Vreemd dat ik hier wonen moet.”

Erik antwoordt niet. Zoals hij hier door het bos draaft, lijkt zijn vader nog het meest op een grote, woeste dobermann die in geen maanden is uitgelaten. Eigenlijk is hij veel te groot, beeft Erik, een kleine spaniël was beter geweest.

“Andrea en ik gaan morgen op vakantie.”

“O ja? Waarheen?”

“Venetië.”

“Venetië... Ken ik dat?”

“Dat weet ik niet.” Erik denkt na. “Je hebt veel landen gezien: Japan, Brazilië, je was in de Verenigde Staten zelfs op Cape Kennedy, de lanceerplaats voor de maanraketten.”

“Echt waar?”

“Ja, in die tijd was jij president-directeur van ‘De Boemen’. Dat was een beleggingsmaatschappij.”

Zijn gezelschap kijkt hem ongelovig aan.

“Daar werd je later ook nog commissaris.”

Zijn vader draait zijn ogen weg. Waarschijnlijk, denkt Erik, in de hoop dat hem iets te binnen schiet. Maar aan de uitdrukking op zijn vader’s gezicht verandert niets. Als Erik hem zojuist had verteld dat hij vroeger advocaat of rechter was geweest, zou hij het net zo goed hebben geloofd.

“Wat een interessant leven. Het is bijzonder nuttig, Erik, dat jij dat allemaal nog weet. Zo kun je mij er tenminste aan herinneren.”

Erik antwoordt niet. Samen lopen ze verder. Inmiddels schemert het. De lampen van het park zijn ontstoken. Nog een kwartier en dan is het helemaal donker.

“Kan ik hier niet weg?”

Dus toch. Erik’s adem stekt. Eigenlijk had hij die vraag zo-even in de woonkamer al verwacht, maar blijkbaar zijn ze nu pas, in het duister van de schemering, dicht genoeg bij elkaar. Even moet Erik van de schrik bekomen. Dan probeert hij te glimlachen.

“Rustig maar vader. Geen zorgen. Je hoeft hier niet te blijven. Dit is een ziekenhuis. Iedereen gaat hier weg.”

“En waar brengen jullie mij dan naar toe?”

“Naar een verpleegtehuis.”

Zijn vader kijkt verschrikt.

“Een verpleegtehuis?”

Het valt Erik op dat de stem van zijn vader overslaat. Het verschil in toonhoogte is klein, maar hij merkt het toch.

“Krijg ik daar een eigen kamer?”

“Geen idee.”

Onwillekeurig draait Erik zijn hoofd weg. Pas als het te laat is betrapt hij zichzelf. Snel draait hij zijn hoofd terug.

“Kan ik niet alleen gaan wonen?”

“Onmogelijk, vader, dat gaat echt niet. Je kunt jezelf niet eens aankleden. Stel dat je op een dag naar buiten liep, dan zou je toch niet weten hoe je thuis moest komen?”

“Maar er kan toch overdag verpleging zijn?”

“En als die verpleging dan een keer niet komt?”

Daar heeft zijn vader geen antwoord op. Ook Erik weet niets meer. Zwijgend stappen ze samen verder. Onder de bomen kronkelt hun pad van het ene paviljoen naar het andere. Nu pas blijkt dat het ziekenhuisterrein onnoemelijk veel groter is dan ze ooit hadden ingeschat.

“Waar gaat die snelweg heen?”

Er is iets raars met zijn vader’s stem. Erik hoort het direct. Hij draait zich meteen naar hem om. Nu ziet hij de ogen van zijn vader schitteren. Haast ongemerkt hebben ze de uitgang bereikt. Hun wandelpad is uitgekomen op een brede laan die zo maar, zonder enige belemmering, naar buiten leidt. Voor hen ligt de provinciale weg. Er is hier geen hek en ook geen portier.

“Dat is de weg tussen Leiden en Voorschoten.”

Erik zegt het zo achteloos als hij maar kan. Bij de poort blijven ze staan en kijken naar buiten. Het park waar zij zojuist wandelden was stil en verlaten, maar hier is het druk. Over de verkeersweg razen talloze auto’s. Recht tegenover hen staan woonhuizen. In sommige huizen zijn de gordijnen open zodat je in de huiskamers kunt kijken. Al die huiskamers zijn gezellig verlicht. Even verderop zien ze een benzinepomp. In de verte knettert een brommer. Zijn vader kijkt om zich heen. Dit is de grens. Achter hem het park van het ziekenhuis. Daar zijn de paviljoens met bazige verpleegsters, patiënten die ‘s nachts gillen en deuren op slot. Voor hem de bewoonde wereld.

Nu of nooit, ziet Erik hem denken. En zijn vader begint te lopen.

Zonder een woord te zeggen, alsof er niets bijzonders gebeurt, in elk geval niets dat hij ooit zal hoeven uit te leggen, begint hij te versnellen. De stappen die hij neemt worden steeds een

beetje groter. Zijn ogen flikkeren. Om zijn mondhoeken speelt een verbeterde trek. Zo snel als hij kan gaat hij naar het voetpad langs de snelweg. Van wezenloos dolen is nu geen sprake meer. Doelbewust kiest hij zijn koers, weg van de poort, weg van het ziekenhuis: richting het verre, beloofde land waar alle eerwaardige mannen op z'n minst een eigen kamer hebben. Steeds sneller gaat het. De brommer, die zojuist nog ver weg was, is ondertussen langs zij gekomen en het is net alsof die Erik's vader opzweept om nog meer vaart te maken. Met z'n tweeën lijken ze op een stayer-combinatie, waarbij Erik's vader in de windschaduw van zijn gangmaker wordt meegezogen. Maar schijn bedriegt. Natuurlijk kan Erik's vader het tempo van de brommer niet bijhouden. Minder dan een seconde later wordt hij weer gelost.

Erik kijkt zijn vader na, zonder zelf een stap te zetten. Hij kan het niet. Hij wil het niet. Natuurlijk begon zijn vader te lopen. Is er één mens die op dit moment anders had gekozen? Achter hem de dood, voor hem het leven. Voor hem de wereld met pizzabroodjes, macro-economische bestedingscijfers, havens, steden, danseressen, wintersporthotels... Zijn vader is nu al veertig meter bij hem vandaan.

“Vader!”

Zijn vader kijkt niet om. Het is net alsof hij vliegt. Er is niemand meer naast hem. Door zijn haren blaast de wind.

“Vader, het is hier veel te druk.”

Pech! Eén sukkeldrafje is voldoende. Erik loopt al weer vlak naast hem.

“Ik zal je vaker mee naar buiten nemen.”

Haastig slaat Erik zijn eigen arm in die van zijn vader, maar als voelt hij hoe die verstijft laat hij hem ogenblikkelijk weer los. Meteen blijft hij staan. Dat is een gok. Maar Erik heeft de situatie goed ingeschat. Zijn vader komt tot stilstand. In het witte licht van een zojuist bereikte straatlantaarn kijkt hij naar zijn vader's ogen. Helemaal rustig staan ze weliswaar niet, maar toch veel rustiger dan net. Nog steeds trilt hij als een briesend

veulen, maar hij loopt niet meer weg. Zacht streelt Erik zijn vader's rug. Vlakbij is een hotel, sust hij. Een volgende keer kunnen ze daar samen naar toe. Dat hotel heet ‘De Gouden Leeuw’. Kent hij het? Het staat uitstekend aangeschreven. Weliswaar is het daar soms druk, maar de mokkaartjes zijn er heerlijk. Trouwens, ze hoeven niet per se mokkaartjes te nemen. Ze zouden er ook kunnen dineren en vanzelfsprekend hebben ze er ijs en soep.

“Je houdt toch van soep?”

Zijn vader knikt.

Amper een klein kwartier later zijn ze allebei weer binnen. Een toegesnelde verpleger informeert of de wandeling hen beiden is bevallen. Erik's vader antwoordt niet. De blik van de verpleger glijdt naar Erik. Het is duidelijk dat hij iets vermoedt. Er valt een lange stilte. Erik voelt een sterke drang om zijn vader te zoenen, maar hij durft het niet. Verlegen strijkt hij over zijn vader's mouw, maar nee... Er valt niets aan te doen, de tijd is om. Nauwelijks is hij buiten of de deur valt in het slot.

Pas als hij in zijn auto zit heeft hij de moed om weer te kijken. Zijn vader staat achter het raampje van de voordeur. Hij staart naar Erik. Zo oud als hij is, lijkt hij op een klein, in de steek gelaten jongetje. Zijn neus heeft hij plat tegen de ruit gedrukt.

Even is Erik verlamd door wat hij ziet. Dan rukt hij zich los en draait de sleutel om in het contactslot. Veertig seconden later schiet zijn Citroën door de poort naar buiten. Hoe laat is het nu? Erik kijkt op het dashboardklokje. Kwart voor negen. De vakantie is begonnen.

Diemen, 2010.